

УДК 712.4 : 747 : 725.4

Третяк Юлія Вікторівна¹

д. архітектури, професор

Школік Анна Сергіївна²

Київський національний університет будівництва та архітектури,

Україна

E-mail: anyashkolik@mail.ru

ПРИНЦИПИ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ЛАНДШАФТНИХ ЕЛЕМЕНТІВ В ІНТЕР'ЄРАХ ПРОМИСЛОВИХ БУДІВЕЛЬ

Анотація: в статті розглядаються основні принципи систематизації ландшафтних елементів в інтер'єрах промислових будівель: принцип візуальної відповідності, принцип цілісності інтер'єру та ландшафтних елементів, принцип образного зв'язку, принцип пропорції, принцип єдності. Використання ландшафтних елементів базується на принципах, що забезпечують сумісність будівлі, інтер'єру та ландшафтних компонентів. Ці принципи невід'ємні одне від одного, їх спільне дотримання необхідно для створення повноцінного інтер'єру - ландшафтного середовища. Комплексне озеленення промислових будівель з використанням ландшафтних компонентів, виконаного в певному стилі, дозволить значно збагатити інтер'єр промислової забудови, підвищити комфортність її середовища, санітарно-гігієнічну і декоративну роль. Принципи систематизації ландшафтних елементів допоможуть розкрити взаємозв'язок і сумісність будівлі, інтер'єру та екстер'єру.

Ключові слова: ландшафтні елементи, систематизація, інтер'єр, принципи, промислові будівлі, компоненти озеленення.

Постановка проблеми. Екологічна криза останнього десятиліття двадцятого століття в більшості промислово розвинених країнах вплинула на переосмислення ролі ландшафтних компонентів як у благоустрої зовнішніх територій, так і у внутрішніх просторах промислових споруд. Архітектурно-ландшафтний підхід до екологізації сучасних

¹ © Третяк Ю.В.

² © Школік А.С.

будівель традиційно спирається на використання різноманітних рослин.

Роль зелених насаджень в зниженні негативного впливу навколишнього середовища пояснюється їх здатністю нівелювати несприятливі для людини фактори природного і технічного походження. Впровадження ландшафтного компонента в архітектуру промислових будівель є самостійним об'єктом дослідження і проектування, а також важливим для роботи по створенню та вдосконаленню внутрішнього простору для людини в найширшому розумінні цієї проблеми.

Введення природних елементів у внутрішній простір будівель має безліч форм. Для інтер'єру важливі візуальні зв'язки з навколишнім ландшафтом. Це досягається розкриттям внутрішнього простору «на природу» через зв'язок «ландшафт – будівля – інтер'єр». Самостійним завданням є введення в інтер'єр природних елементів - рослин, каменю, води і т. д. В архітектурно-ландшафтному рішенні інтер'єру використовують рослини як архітектурно-декоративні композиції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед наукових робіт та проектів багато досліджень присвячено архітектурі, ландшафтному дизайну окремо, але недостатньо досліджені на професійному рівні принципи систематизації ландшафтних елементів в інтер'єрах.

Лазарева М.В. [3] розглядала роль ландшафтного компонента і розробила принципи його використання в планувальній і просторовій структурі ділового центру. В дисертації Казакової В.В. [4] висвітлено об'єктивні і найбільш повні закономірності композиційного взаємозв'язку природного ландшафту і малоповерхового житла. В працях Гнатюк Л.Р. [1-2] розглянуто використання сучасних екологічних тенденцій в дизайні середовища різного за функціональним призначення.

Існує достатній обсяг публікацій на тему використання ландшафтних елементів в інтер'єрі. Кащенко О.В., Кузнецова І.О., Грималовська О.В. [5] розглядають основні засоби впливу ландшафту на сучасний інтер'єр: рельєфні, водяні, рослинні, повітряні. У статті Третяк Ю.В., Корпусова О., Клещова А. [8] висвітлюються питання становлення й розвитку

сучасного дизайну з позицій органічного підходу. Встановлено основні принципи формоутворення «органічних» дизайнерських об'єктів й вказані шляхи їх розвитку та гармонізації. Кузнецова І.О., Ткач. Н.А. конспективно вивчали еволюцію використання рослин в оформленні інтер'єрів від найдавніших часів до ХХ століття, акцентуючи увагу на специфіку формоутворення ваз і вазонів для рослин у співвідношенні з тенденціями свого часу [7]. Кузнецова І.О., Степанюк Т. розглядали вплив основних художніх засобів композиції на використання фітодизайну в інтер'єрі [8].

Ряд авторів, такі як Д. Кайлі [9], Н. Хаммер [10], Д. Джелліко займалися питаннями використання живих рослин в техногенному середовищі, досліджували систематику рослин для садово - паркових ландшафтів та окремо у житлових приміщеннях, а також розглядали нові технології, екодизайн та впровадження в житловий простір людини ландшафтних компонентів.

Najeebullah Rasuli [9] вивчав і досліджував живі рослини та ландшафтні елементи, їх роль та користь в офісних, промислових будівлях. Алексєєнко О.А., Бондаренко І.В. [10] на основі аналізу сучасних офісних приміщень визначили провідні концептуальні підходи до вирішення дизайну інтер'єрів, що застосовуються при реалізації концепцій екологічного спрямування в офісних приміщеннях, і зокрема, при впровадженні концепції «зеленого» офісу. В численних джерелах можна знайти окрему інформацію по проектуванню інтер'єрів з включенням ландшафтних елементів, фітодизайну.

Ідея «Зеленого заводу» була реалізована Ле Корбюзьє [11] в проєкті промислового підприємства в місті Мутьє Розей, Франція. Було розроблено організацію благоустрою та озеленення вільних ділянок заводської території з урахуванням їх сприйняття з інтер'єрами цехів. "Зелені" технології архітектурної групи Cunningham Group [12] роблять акцент на ландшафтні елементи в офісних та виробничих будівлях.

Формулювання цілей статті. Метою роботи є визначення принципів систематизації ландшафтних елементів в інтер'єрах промислових будівель.

Основна частина. Вирішення проблеми гуманізації штучного середовища, що створюється всередині промислових будівель, насамперед, пов'язано з розвитком загальної для всіх видів сучасного зодчества ідеї єдності з природою. Причому в промисловій архітектурі даний аспект формування інтер'єру набуває особливого значення. Це визначається тим, що внутрішній простір сучасних промислових будівель насичений або навіть перенасичений технічними елементами і пристроями: виробничим обладнанням, технічними комунікаціями, інженерними пристроями технічного обслуговування будівлі. Тому психологічно необхідно, щоб і в інтер'єрі промислової будівлі людина відчувала присутність живої природи і безпосередній контакт з нею.

Ідея створення просторового і візуального зв'язку з природним середовищем знаходить своє вираження, насамперед, у розкритті інтер'єру в бік навколишнього природного ландшафту. У цьому випадку природні форми і вид пейзажу стають частиною архітектурної композиції інтер'єру, яка таким чином розвивається і за межами будівлі.

Архітектурно-ландшафтна організація території промислових об'єктів включає не тільки озеленення та благоустрій. Формування промислового ландшафту здійснюється на основі гармонійного поєднання штучних і природних компонентів і має на меті забезпечення екологічних, функціональних та естетичних якостей виробничого середовища, у тому числі шляхом використання рослин в архітектурі будівель та інтер'єрі.

Ландшафт формується взаємодією і взаємозв'язком п'яти основних природних компонентів: земної поверхні, повітряного басейну, водного басейну, рослинності і тваринного світу і 16 їх підтипів (дерева, чагарники і квіти, в'юнкі, що стелються, фонтани, струмки, каскади, «дзеркало» води, водні «стіни», макрорельєф, мікрорельєф, світло і вітер, середовищні і чуттєві явища, інсталяція, вітраж, колаж і штучна зелень) [3].

Проектування інтер'єру виробничих будівель є органічною і обов'язковою складовою частиною роботи над архітектурним проектом промислового підприємства в цілому і

має за мету створення архітектурно-організованого внутрішнього простору, що послідовно розвивається від вестибюля до робочих місць у виробничому приміщенні. Просторовий зв'язок створеного всередині промислових будівель штучного середовища з ландшафтними елементами досягається шляхом включення в об'ємно-планувальну структуру будівлі зовнішнього простору у вигляді озелених світлових двориків, а також введенням в інтер'єр елементів зовнішнього озеленення та благоустрою. При розробці проекту інтер'єру промислової будівлі дизайнер зосереджений, насамперед, на те, щоб організувати елементи ландшафту та інтер'єру у візуально привабливу композицію, що забезпечить сумісність будівлі і ландшафтних компонентів.

Візуальна відповідність екстер'єру та інтер'єру полягає в об'єднанні промислового інтер'єру з навколишнім простором, що не потребує великих поверхонь скління: видові екера, психологічні вікна, видові віконні прорізи, ілюзорні пейзажні вікна, адаптивні зони, світлові коридори. Певні можливості для створення візуального зв'язку ізольованих приміщень промислових будівель з природним середовищем і забезпечення їх сонячним світлом може дати застосування світловодів, і спеціально сконструйованих оптичних пристроїв, діючих за принципом перископа.

Найбільш повно завдання створення ілюзорних вікон, прорізів, світлових коридорів може бути вирішено при поєднанні озеленення чи зображень живої природи з освітленням. Оскільки вікна зазвичай є джерелом природного освітлення, закономірно прагнення створити для більшої правдоподібності підсвічування ілюзорних вікон, що імітують ритм і спектр добової зміни природного освітлення. Таким чином принцип візуальної відповідності екстер'єру та інтер'єру полягає в об'єднанні промислового інтер'єру з навколишнім простором.

Цілісність інтер'єру та ландшафтних елементів визначається можливістю поєднувати простір інтер'єру і природного середовища через елементи декоративного оздоблення, ландшафтними компонентами, засновані на

природних формах і матеріалах. До них відносяться: водний компонент (фонтани, струмки, каскади, «дзеркало» води, водні «стіни», декоративний басейн, акваріум та ін.); рослинний компонент (дерева, кущі, квіти, ділянки газону, зелені бордюри, вертикальне та горизонтальне озеленення, замощення натуральними необробленими матеріалами); компоненти неживої природи (пісок, галька, гравій, ракушняк, великі камені, геопластика, мікрорельєф, макрорельєф); малі архітектурні форми (скульптури, декоративні містки, паркові лавочки, ствольні дерева в корі, вази, ємкості, декоративні та монументальні композиції, елементи монументально-декоративного мистецтва).

Всі ці компоненти можуть групуватися в ділянки з ландшафтних елементів в промислових будівлях: ділянки штучного ландшафту з зеленим масивом у відокремленому приміщенні (зимовий сад) всередині будівлі, який композиційно є розвитком в інтер'єрі архітектурної теми внутрішнього озелененого і впорядкованого світлового дворика; ділянки штучного ландшафту з зеленим масивом уздовж зовнішніх огорожень будівлі, який композиційно є зоровим продовженням в інтер'єрі зовнішнього природного середовища і розвитком архітектурної теми зовнішнього пристінового озеленення та благоустрою; зелений масив у верхній зоні інтер'єру (під стелею), який в композиційному відношенні близький до прийому пристрою садів на даху промислових будівель [12].

Отже, принцип цілісності інтер'єру та ландшафтних елементів визначається можливістю поєднувати простір інтер'єру і природного середовища через ландшафтні елементи.

Особливу роль в об'єднанні інтер'єру грає колір, колірна гамма архітектурних складових, колірний контраст, кількість кольору і мінлива гамма ландшафтних складових. Можливі зміни колірних гам однієї області ландшафту при зміні пір року. Сучасні технічні засоби: люмінесцентне освітлення постійної дії, штучне освітлення, кондиціонер повітря, дозволяють забезпечити умови для нормального зростання зелених насаджень всередині промислових будівель більшості галузей

промисловості. При цьому з розвитком штучного освітлення люмінесцентними лампами з'явилася можливість включень зелених насаджень в інтер'єр приміщень. Таким чином принцип образного зв'язку ландшафт – будівля – інтер'єр полягає в забезпеченні природного освітлення, штучного освітлення, інсталяції, люмінесцентного освітлення, колористичної єдності архітектури інтер'єру та ландшафтних елементів промислової будівлі.

Необхідно відзначити, що вирішальне значення для асиміляції рослин всередині виробничих приміщень має вибір асортименту зелених насаджень, який повинен здійснюватися з всебічним урахуванням призначення приміщень і санітарно-гігієнічних умов, можливості забезпечення рослин природним або штучним освітленням, особливостей світлового клімату району будівництва і орієнтації приміщень по сторонах горизонту, біологічних властивостей рослин та їх вимог до навколишнього середовища, декоративної характеристики рослин, їх величини, форми, розмірів і забарвлення листя та квітів.

Пропорційне співвідношення ландшафт – будівля – інтер'єр визначає розміри ландшафтних елементів один до одного і по відношенню до інтер'єру промислової будівлі. Компоненти різного розміру можуть розміщуватися в різних місцях і частинах інтер'єра, створюючи приємне і оптимальне співвідношення середовища. Пропорції ландшафтних елементів можна розділити на три види: пропорція по відношенню до розмірів людини, по відношенню до інших елементів і пропорції по відношенню до інтер'єру промислової будівлі. Коли всі пропорції дотримані, така композиція є гармонійною.

Почуття рівноваги також може бути досягнуто рівній пропорцією між відкритим простором і закритим простором. Важливим елементом в проектуванні ландшафтних елементів є порядок, який досягається за допомогою балансу, тобто рівної візуальної ваги стосовно реальної чи уявної осі. Форма, розмір, текстура і колір - все це так чи інакше впливає на баланс. Баланс може бути симетричним, асиметричним і перспективним. Таким чином принцип пропорції визначає співвідношення розмірів

ландшафтних елементів один до одного і по відношенню до інтер'єру, екстер'єру та самої будівлі.

Єдність композиції проектування інтер'єру досягається шляхом зв'язування елементів і функцій у загальне ціле. Найпростіший спосіб створення загального задуму – це вибір теми або стилю оформлення інтер'єру.

Єдність композиції також досягається за допомогою поєднання домінуючих і підпорядкованих рослин, малих архітектурних форм, скульптур або декоративно-прикладного мистецтва. Домінуючий елемент повинен бути виділений за рахунок оточуючих його елементів. Рослини, які різко відрізняються від інших, краще розміщувати окремо в якості солітера. Зв'язок елементів ландшафтного дизайну та інтер'єру промислової будівлі повинен бути безперервний. Не повинно бути переривчастих ліній, один елемент повинен змінювати інший, продовжуючи цю лінію.

В основі ландшафтного принципу єдності лежить так зване «правило трьох» [8]. Об'єкти, які об'єднуються в трійки або інші групи непарних чисел (п'ять чи сім), приємні оку і дають сильне почуття єдності. Також непарні числа дозволяють влаштувати ступінчасті перепади по висоті (малі, середні та великі), які привертають увагу. Непарні числа сприймаються як група, яку не так легко розбити або візуально розділити, як парні.

Основою принципу єдності є, як не дивно, простота. Це вносить ясність в ландшафтний проект. Ландшафтні елементи пов'язані зі свіжістю, чистим повітрям та відкритим природним простором, який надає сприятливу дію на працюючих. У безвіконних приміщеннях з постійним штучним освітленням включення в інтер'єр декоративного озеленення може частково компенсувати несприятливе відчуття відірваності від природного середовища. У виробничих приміщеннях з природним освітленням озеленення може бути використано для поліпшення внутрішнього мікроклімату, наприклад, для захисту приміщень від інсоляції, для освіження, іонізації і зволоження повітря у цехах. Озеленені і добре впорядковані ділянки всередині промислових будівель можуть бути використані для

проведення виробничої гімнастики, як місця відпочинку, спілкування і зустрічей працюючих. Отже, принцип єдності – полягає в поєднанні зв'язку ландшафт – будівля – інтер'єр у загальне ціле.

Використання ландшафтних елементів базується на принципах, що забезпечують сумісність будівлі і ландшафтних компонентів. Гармонійність такої композиції може бути досягнута за рахунок основних принципів: принцип візуальної відповідності, принцип цілісності інтер'єру та ландшафтних елементів, принцип образного зв'язку, принцип пропорції, принцип єдності. Вони тісно пов'язані між собою, використання одного допомагає застосуванню іншого. Їх дотриманням досягається фізичний і психологічний комфорт у проектуванні інтер'єру.

Висновки. Систематизовані основні принципи ландшафтних елементів у інтер'єрах промислових будівель: принцип візуальної відповідності; принцип цілісності інтер'єру та ландшафтних елементів; принцип образного зв'язку; принцип пропорції; принцип єдності.

Перспективи досліджень. На основі вивчення, аналізу та систематизації принципів ландшафтних елементів в інтер'єрах промислових будівель можна передбачити подальший розвиток у напрямі удосконалення існуючих принципів і формування нових уявлень про розвиток ландшафтних компонентів в інтер'єрах промислових будівель.

Література

1. *Гнатюк Л.Р.* Особливості використання екодизайну в сучасному інтер'єрі ванних кімнат / Л.Р. Гнатюк, О.А. Царик // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Науково-технічний збірник. – Вип. 34. – К.: КНУБА, 2013. – С. 241–247.

2. *Гнатюк Л.Р.* Дизайн інтер'єрів офісних приміщень з використанням сучасних екологічних тенденцій/ Л.Р. Гнатюк, Т.С. Синиця// Теорія та практика дизайну. Збірник наукових праць. – Вип. 9. Мистецтвознавств – К.: НАУ, 2016. –С.47–56.

3. *Лазарева М.В.* Ландшафтний компонент в структурі делового центра: автореф. дис. канд. арх. наук : 18.00.04 / Московский архитектурный институт. – М., 2008. - 173 с.

4. Казакова В.В. Композиционные принципы взаимосвязи интерьера малоэтажного дома и ландшафта / Материалы 57-й республиканской научной конференции: Сборник научных трудов докторантов и аспирантов. - Казань: КГ АСУ. - 2005. - С. 25-30.

5. Кащенко О.В., Кузнецова І.О., Грималовська О.В. Засоби відображення впливу ландшафту на сучасний інтер'єр / Сучасні проблеми архітектури та містобудування. - К.: КНУБА, 2013. - Вип.33. - С.404-410.

6. Третяк Ю.В., Корпусова О., Клецова А. Основні закономірності формоутворення в органічному дизайні / Теорія та практика дизайну. Технічна естетика. - К.: 2016. - Вип.10. - С. 189 - 197.

7. Кузнецова І. О. Історія озеленення інтер'єрів від III тисячоліття до нашої ери до XX століття / І.О. Кузнецова, Н.А.Ткач // Теорія та практика дизайну: Збірник наукових праць / Мистецтвознавство - К.: «Компрінт», 2016. - Вип. 9. - С.129-141.

8. Кузнецова І.О. Вплив основних художніх засобів композиції на використання фітодизайну в інтер'єрі / І.О. Кузнецова, Т.О. Степанюк // Науковий вісник НЛТУ України. Зб. науково - технічних праць. - Львів: НЛТУ, 2013 - С.316-320.

9. Treib Marc. Dan Kiley and Classical Modernism: Mies in Leaf. Landscape Journal. Edited by Marie-Auge Brayer & Beatrice Simonot. London, 2005. - 256 p

10. Interior Landscape Design. Edited by McGraw-Hill, New York, NY, 1992. - p 56- 67.

11. Najeebullah Rasuli. Dissertation. Interior Landscape in office Buildings - [Електронний ресурс]. - Доступний з <http://www.slideshare.net/rasulinajeebullah/dissertation-najeeb-rasuli>

12. Алексеевко О.А., Бондаренко І.В. Сучасні концепції екологічного дизайну у формуванні офісного середовища / Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Теорія мистецтва. - 2015. - Вип. 4. - С. 4-8.

13. Три формы расселения; Афинская Хартия / Ле Корбюзье ; Перевод с французского Же. Розенбаума; Послесловие Ю. Бочарова и А. Раппапорта. — Москва : Стройиздат, 1976. — 136 с., ил.

14. "Зелені" технології архітектурної групи Cunningham Group. [Електронний ресурс]. - Доступний з <http://www.forum-grad.ru/forum260/thread81568.html>.

15. Блохин В.В. Интерьер промышленного здания//Архитектура СССР. - 1967. № 6. - С. 17-22.

Аннотация

Третьяк Ю.В., Школик А.С. Принципы систематизации ландшафтных элементов в интерьерах промышленных зданий. В статье рассматриваются основные принципы систематизации ландшафтных элементов в интерьерах промышленных зданий: принцип визуального соответствия, принцип целостности интерьера и ландшафтных элементов, принцип образной связи, принцип пропорции, принцип единства. Использование ландшафтных элементов базируется на принципах, обеспечивающих совместимость здания, интерьера и ландшафтных компонентов. Эти принципы неотделимы друг от друга, их совместное соблюдение необходимо для создания полноценной интерьерно - ландшафтной среды. Комплексное озеленение промышленных зданий с использованием ландшафтных компонентов, выполненного в едином стиле, позволит значительно обогатить интерьер промышленной застройки, повысит комфортность ее среды, санитарно-гигиеническую и декоративную роль. Принципы систематизации ландшафтных элементов помогут раскрыть взаимосвязь и совместимость здания, интерьера и экстерьера.

Ключевые слова: ландшафтные элементы, систематизация, интерьер, принципы, промышленные здания, компоненты, озеленение.

Abstract

Tretyak Yu.V., Shkolik A.S. The principles of systematization of landscape elements in interiors of industrial buildings. The article considers the main principles of systematization of landscape elements in interiors of industrial buildings: the principle of visual conformity, the principle of the integrity of the interior and landscape elements, the principle of shaped connections, the principle of proportions, principle of unity. The use of landscape elements is based on principles that ensure the compatibility of buildings, interior and exterior components. These principles are inseparable from each other, their joint observance is necessary to create a complete interior landscape environment. Integrated landscaping of industrial buildings with the use of landscape components, made in the same style, will greatly enrich the interior model of industrial development, improve its environment, sanitary-hygienic and decorative role. The principles of systematization of the landscape elements helps to reveal the relationship and compatibility of the building, interior and exterior.

Keywords: landscape elements, management, interior design, principles of industrial building components, landscaping.

Стаття надійшла в редакцію 21.04.2017 р.